

NIEUWSBRIEF

juli 2026

Agenda

zaterdag	4 juli:	Werkdag Asser Natuurtuin (DCA), aanvang 9:30 uur
woensdag	15 juli:	Werkdag Asser Natuurtuin (DCA), aanvang 9:30 uur
vrijdag	17 juli:	Nachtvinders kijken in het Asserbos (tuin DCA), aanvang 22:00 uur

NACHTVLINDERS KIJKEN IN HET ASSERBOS OP 17 JULI

Wist je dat er in Nederland ruim 2400 soorten nachtvinders voorkomen? De Werkgroep Insecten van IVN-KNNV Assen doet mee aan de Nationale Nachtvindernacht. Kom op vrijdagavond 17 juli tussen 22.00 uur en 24.00 uur naar de tuin van het Duurzaamheidscentrum in het Asserbos. Maak kennis met de verborgen wereld van nachtvinders en ontdek welke soorten in het Asserbos leven.

Een felle lamp bij een opgespannen wit laken werkt als een nachtvindermagneet. Vanaf de schemering komen nachtvinders op het licht af en gaan op het laken zitten, waardoor ze goed te bekijken zijn. Het is altijd weer een verrassing welke van de 2400 soorten op het laken verschijnen.

Sommige nachtvinders zijn klein en maar één of twee centimeter lang; maar er zijn ook echte reuzen bij met een spanwijdte van bijna 10 centimeter.

Nachtvinders vormen een belangrijke voedselbron voor vogels en vleermuizen en spelen een rol bij de bestuiving van planten. De werkgroepleden vertellen hier meer over en ook over hoe het nachtvinderen werkt, welke soorten er te zien zijn en hoe je zelf aan de slag kunt gaan.



Groot avondrood (foto: Frank Huisman)

Datum en tijd: Vrijdagavond 17 juli 2026 van 22.00 uur tot ongeveer 24.00 uur

Locatie: Tuin Duurzaamheidscentrum (zuidkant gebouw), Bosrand 2, 9401 SL Assen

Parkeren auto: Stadsbroek 11A, 9405 BK Assen (navigatieadres)

Aanmelding: Deelname is gratis, opgave is niet nodig

SLOOTJESDAG BIJ DE VIJVER VAN DE APPELHOF EN BIJ DE POEL VAN HET DUURZAAMHEIDSCENTRUM OP 7 JUNI 2026



Voor de eerste keer hebben we een slootjesdag in Kloosterveen georganiseerd in de hoop, door wijkgericht te werken, meer mensen enthousiast te maken voor de natuur.

Op een mooie plek aan de vijver van de Appelhof gingen zo'n 15 enthousiaste kinderen met hun ouders op zoek naar waterdiertjes. Al snel zat ons aquarium vol leven: waterschorpioen, staafwants, tuimelaar, watervlooien, gerande oeverspin, vijver oester, grote piraat, poelpiraat, kokerjuffers en zelfs een 'paddenvijsje'. Met hulp van onze experts Martijn en Ilse konden de insecten en spinnen op naam gebracht worden.

Bij het Duurzaamheidscentrum vindt de slootjesdag al een aantal jaren plaats op een plek die door veel kinderen en ouders wordt bezocht. Zo'n 75 kinderen in de leeftijd van 4-12 jaar zijn geweest en waren weer enthousiast en verrast door wat zij allemaal weer in het schepnet aantreffen. Alleen het vissen met een schepnet was al leuk.

Dank aan Cees bij wie de deelnemers de vangst via de apparatuur nog eens nader kon bekijken en Marco die behulpzaam was bij herkenning van de vangst op de zoekkaart.

Fijn, dat we over voldoende spullen konden beschikken zoals schepnetten, bakjes, zoekkaarten enzovoort. Middels subsidie heeft de afdeling zelf materiaal kunnen aanschaffen en we konden weer het een ander lenen van het Duurzaamheidscentrum.

Een zeer geslaagde activiteit. Dank voor alle hulp!



INVASIEVE EXOTEN

Ik wil voor een ieder even wijzen op een interessante kwartaalnieuwsbrief die gewijd is aan invasieve exoten. Onlangs is het zomernummer verschenen. Dit kun je bekijken op: https://knnv.nl/wp-content/uploads/2026/06/Kijk-op-exoten_nieuwsbrief_nr-53_DEF_web.pdf.

In dit artikel worden diverse soorten besproken als exotische bidsprinkhanen, meerkikkers, wasberen, moeraslantaarns en het tenger moerasvorkje (een Nieuw-Zeelands levermosje). Men kan ook oudere edities inzien en/of je abonneren op <https://knnv.nl/lees-mee/kijk-op-exoten/>.

Dick Vuijk



Grote waternavel in de Onlanden (foto: Dick Vuijk)

ENERGIETUIN ASSEN-ZUID

Enige tijd geleden werd ik gevraagd om acte de presence te geven bij een werk-tweedaagse van een aantal buitenlandse vertegenwoordigers van het Pollinate project (<https://www.interregeurope.eu/pollinate>), een Europees project om inzicht te krijgen in en het verbeteren van de leefomstandigheden van onze pollinators, ofwel bestuivende insecten. Deze werkbijeenkomst werd georganiseerd door de Natuur en Milieufederatie Drenthe samen met de provincie Drenthe.

Tijdens een tweetal excursies werd verteld over de Energietuin en de rol van vrijwilligers bij het monitoren van alle natuur rond dit project, wat is opgezet met het verbeteren van de biodiversiteit in en om zonneparken als basisuitgangspunt. De energietuin Assen-Zuid is op een andere manier aangelegd dan een “normaal” zonnepark. Zo is de afstand tussen de panelen groter dan bij een regulier park, is een groot aantal panelen semi lichtdoorlatend en is de plaatsing van de panelen niet overal hetzelfde. Het gebied wordt binnen en buiten de hekken ecologisch beheerd en er worden schapen ingezet.

Verleden jaar was ik betrokken bij een pilotstudie (nul-meting), waarbij ik en een aantal anderen twee tweedejaarsstudenten van van Hall-Larenstein uit Leeuwarden hebben begeleid. Zij hebben toen met name gekeken naar het voorkomen van vleermuizen (er was bekend dat een trekroute van de Baardvleermuis over het toekomstig park leek te lopen), andere zoogdieren en reptielen en amfibieën (in het noorden en in de zuidpunt van het park liggen gegraven vijvers voor deze soortgroep). Deze monitoring is toen gedaan met behulp van cameravallen en batdetectoren en er is beperkt geschept in de zuidelijke vijver. Van de resultaten is op verzoek de rapportage beschikbaar.

In de voorbereidende gesprekken over deze nulmeting is door mij destijds aangegeven dat IVN/KNNV prima een rol zou kunnen gaan spelen. Niet direct op het gebied van het voorkomen van (wilde) flora, omdat het plan was tussen/onder de panelen (welke op voormalige landbouwgrond staan) in te zaaien met een lokaal mengsel van wilde planten en dit zou wel een paar jaar nodig hebben om te stabiliseren, maar dat monitoring van zoogdieren en de niet ingezaaide flora en de insecten wél tot te mogelijkheden zou behoren.

De stand van zaken tot nu toe is als volgt:

De berm Scouts hebben inmiddels een tweetal bermen rond het park in onderzoek. De vleermuiswerkgroep Drenthe gaat op onregelmatige tijdstippen luisteren of er vleermuisactiviteit is rond het park (bekend is dat vleermuizen in principe zonnepanelen mijden) en één van de medewerkers van de NMF Drenthe, Christiaan Teule, monitort de (broed-)vogels. Daarnaast neemt Johan Scheeres de honneurs waar mbt reptielen en amfibieën. De plantenwerkgroep gaat over een jaar of twee voor het eerst een uitgebreidere inventarisatie doen.

De oplettende lezer heeft ongetwijfeld opgemerkt dat een grote soortgroep echter niet gemonitord wordt op dit moment en dat zijn de insecten. Ik stond met m'n mond vol tanden toen mij werd gevraagd of er ook naar de insecten werd gekeken...

Hierbij dan ook de oproep aan alle leden van onze vereniging:

Ga eens kennismaken met het gebied en neem je determinatieskills mee. Een rondje wandelen en terloops de libellen, wilde bijen en of dag- en nachtvlinders noteren en/of invoeren in de daarvoor bestemde apps is zeer waardevol. Ook zou het mooi zijn als er een meer structurele monitoring kan worden opgezet hiervoor. Ik wil alle werkgroepen dan ook oproepen om bij de planning van activiteiten hiermee rekening te houden. Zo zetten we onze verenigingen ook weer wat meer op de kaart...

Op 18 juli zal Patrick Folkersma een nachtvlinderexcursie houden. Hierover volgt nog nader bericht via <https://www.nmfdrenthe.nl>.

Cees van Roozendaal

EINDE NIEUWSBRIEF

Kopij voor de volgende nieuwsbrief vóór 26 juli 2026 sturen naar:

nieuwsbriefivn-knnv@ivnassen.nl

Graag met vermelding van het onderwerp van uw kopij.



KNNV afd. Assen

Secr. Dick Vuijk

secretaris@assen.knnv.nl

redactie

Theo de Grijp

Wouter Reckman

IVN Assen

Secr. Ilja Kamies

secretaris@ivnassen.nl

Vertrouwenspersonen KNNV

<https://knnv.nl/over-knnv/knnv-organisatie/>

Vertrouwenscontactpersonen IVN Assen

<https://www.ivn.nl/afdeling/assen/overivnassen/vertrouwenscontactpersonen/>

Heermoes barst van waardevolle stoffen

■ Kieselzuur in de plant bestrijdt meeldauw op tuinplanten

Ieder jaar staan in het vroege voorjaar naast het fietspad op ecoduct Suthwalda bij Zuidwolde de fertiele stengels van heermoes of akkerpaardenstaart. Je vindt ze dan ook langs het Oude Diep en in de Oude Kene.

HERO MOORLAG

Beige en bruin aangelopen stengels met op de top de sporen-dragers. Bladgroen ontbreekt. Heermoes is net als een varen en een mos een sporenplant. De planten staan op vrij droge grond en wortelen zeer diep met een sterke wortelstok. Een schier onuitroeibaar onkruid, althans als je heermoes als onkruid beschouwt. In het Carboon, 300 miljoen jaar geleden, groeiden paardenstaarten zo groot als bomen. Ze vormden de latere steenkoollagen. Is heermoes een relict uit die geologische periode? Misschien. Schaafstro, een moeraspaardenstaart, is ook zo'n plant. Hoe is het mogelijk dat heermoes met het diepe wortelstelsel zoveel waardevolle stoffen uit de diepere ondergrond kan halen. Ze worden nog steeds in de natuurgeneeswijze toegepast. Een wonderplant!

Fertiel en infertiel

Fertiel betekent vruchtbaar, instaat om nakomelingen voort te brengen. Dat is nog niet zo eenvoudig bij spo-

Voor velen blijft heermoes een hardnekkig onkruid

renplanten. Heermoes verschijnt in het vroege voorjaar met die prachtige bleekbruine stengels met sporenaren op de top. Dat is de fertiele vorm van heermoes, een vorm zonder bladgroen. Duizenden sporen verwaaien naar alle richtingen. Maar ze moeten op een open plek terecht komen, op kale grond, om met elkaar samen te groeien tot een kiem. Ook dan is het maar de vraag of er een plantje ontstaat.

Eind mei hebben de fertiele vormen van heermoes hun werk gedaan. Ze sterven af en uit de bodem verschijnt de infertiele vorm, planten met bladgroen. Het zijn dicht aanengroeiende donkergroene planten, infertiel, want ze zijn niet vruchtbaar. De zijtakken met sterk verdeelde bladeren staan in kransen rond de holle stengel. De wortelstok



Fertiele vorm van heermoes langs het Oude Diep. FOTO'S: HERO MOORLAG

zit meters diep in de grond en heeft horizontale zijtakken.

Mechanisch of handmatig verwijderen van heermoes is onmogelijk. Zelfs diepploegen helpt niet, want elk stukje wortel vormt een nieuwe plant. Daarbij komt dat heermoes resistent is tegen bestrijdingsmiddelen. De infertiele groene delen verdwijnen dan wel, maar de wortelstok blijft intact. Daarom staat de plant bij landbouwers bekend als een hardnekkig onkruid. Pas in de tuin op met katten, want heermoes is giftig voor katten. Na het eten van enkele delen krijgen ze evenwichtsproblemen en kunnen zelfs verlamd raken.

Geneeskrachtig kruid

Ooit had ik kruisbesstruiken in de tuin. Ieder jaar zaten ze onder de meeldauw, ook de bessen. Niet te eten. In 'Turkenburg's Handboekje voor het kweken van Groenten in den vrijen grond' las ik over heermoes. Ik plukte in de buurt een emmer vol, mijn vrouw kookte de planten in veel water en het vocht spoot ik over de kruisbessen. Het werkte! In heermoes zitten veel kiezelzuren



Infertiele vorm van heermoes op ecoduct Suthwalda.

(silicium). Meeldauw kan daar niet tegen. Maar er zit meer in heermoes: kalium, calcium, mangaan, magnesium, natrium, ijzer, zink, chroom en fosfor. En ook nog saponinen, alkaloiden, looistoffen, koolhydraten, etherische olie en de vitaminen B1, B2, B3 en C. Heermoesextract heeft invloed op nieren en urinewegen, is bloedstelpend en verlicht zwellingen en ontstekingen van de huid.

Het hoofdbestanddeel in heermoes blijft kieselzuur. Thee van heermoes bevordert door het kieselzuur de weerstand en stimuleert de stofwisseling. Voor velen blijft heermoes een hardnekkig onkruid, maar door het grote aantal waardevolle stoffen is het in brede zin een geneeskrachtig kruid. Onvoorstelbaar, wat een aanbod op internet! Raadpleeg echter eerst een klassiek homeopaat.



Sporenara op de fertiele vorm van heermoes.

Mierenleeuw, geducht roof-insect van zandige plekken

JOOP VERBURG

Wat een merkwaardige naam voor een dier. En wat heeft een mier met een leeuw te maken? Toch is er echt een insect dat zo heet en dit insect heeft een heel bijzonder levensverhaal. Het leuke is, dat je het soms vlak bij huis kunt vinden zoals bij Buningshof, en laatst bij ons bij de voordeur.

Daar zag ik een aantal putjes in het kale droge zand. Ik kende die putjes van elders maar had ze in Zuidwolde nog nooit opgemerkt. Dat putje is gemaakt door de larve van een gevleugeld insect van het formaat van een kleine libel, de mierenleeuw. Die larven kunnen razendsnel achteruit

graven en maken een putje, eigenlijk een valkuil, waar ze in het midden wachten. Wachten tot er een mier of een ander klein insect langskomt.

Zodra ze merken dat er wat zandkorrels in het putje naar beneden vallen, schieten zij met grote precisie zandkorrels naar de bezoeker zodat die in het putje steeds verder omlaaggluist met de omhooggeschoten zandkorrels mee. Wanneer dat beestje onderin is gekomen grijpt de larve het slachtoffer met zijn twee kaken vast en trekt en het naar zich toe. Vervolgens wordt een verlamdend gif ingespoten zodat de prooi niet lang tegenspartelt. Daarna wordt de prooi leeggezogen. Tenslotte wordt het restant met een welgemikte worp uit de valkuil ge-

smeten zodat die schoon blijft.

De larve kan wel tot 3 jaar in de valkuil zitten voordat hij voldoende gegroeid is. Wanneer die volgroeing voltooid is, verpopt de larve en komt er in het voorjaar een jufferachtig insect uit, dat eitjes gaat leggen in droog zand. De larven die er uitkomen beginnen meteen met het graven van een klein putje, dat bij het groeien van de larve steeds groter gemaakt wordt.

Hoewel er tussen een mier en een leeuw een groot verschil is, is de onverhoedse en dodelijke aanval op het insect best met een roofdier te vergelijken. De natuur kent ongehooflijk veel variaties en bijzonderheden. Ik kan mij er steeds weer over verbazen.



Imago van de gevlekte mierenleeuw. FOTO: JOOP VERBURG